

ПРОБЛЕМАТИКА У РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРОЈЕКТА ЦРКВЕНИХ ОДАЈА И МУЗЕЈА ГОРАЖДАНСКЕ ШТАМПАРИЈЕ

Одбор за обнову Храма Св.Ђорђа и црквених одаја изражава своје незадовољство и протест у вези поступака и начина одлучивања око изградње објеката црквених одаја који су прво „на дивље“ започети у комплексу Цркве св.Ђорђа - националног споменика БиХ, па су накнадно урађени и пројекти за такав нерегуларним путем започет објекат.

Активности на обнови Храма Св.Ђорђа, црквених одаја и афирмацији Горажданске штампарије почели су 1999. године. Циљ нам је био да потпуно обновимо овај културно-историјски комплекс и да му удахнемо нови живот, нове садржаје и ново вјековно трајање. Тако би допринијели очувању овог вјерског и културног средишта, колијевке српске штампане ћириличне технологије - прве штампане графике и књижевне ријечи српског језика.

Петнаестак година се око тога разговара, са великом пажњом, да се неби нешто погрешно урадило што може да наруши склад црквеног комплекса, који је простор од посебног значаја.

У прилогу овог дописа је Преглед дијела докумената и увид у активности Одбора за обнову за детаљније информисање о њима.

Кратак резиме приложених докумената:

У циљу заштите црквеног комплекса и шире зоне, у вријеме конституисања општине Српско, данас Ново Горажде и када није било никакве градитељске планске документације, урађено је **Идејно урбанистичко-архитектонско рјешење комплекса цркве са програмско урбанистичким рјешењем шире зоне** (2006. год.) - као основа да се пројектним условима на предметној локацији дефинишу садржаји који ће ниво простора културног и духовног садржаја подићи на висок ниво у односу на постојећи. Обзиром на централну друштвену, културну и духовну функцију зоне, треба урадити урбанистичко рјешење примјерено физиономији црквеног комплекса који садржи и тековине изузетно вриједних цивилизацијских достигнућа, које тек треба валоризовати и афирмисати у савременим условима живота.

Програмом обнове предвиђена је и реконструкција у рату 1992. године разрушених црквених одаја, објекта који би требало да задовољи практичне потребе црквене општине и њених парохијана, а да истовремено, својим осталим садржајима, квалитативно унаприједи понуду комплекса Храма Св.Ђорђа и употпуни доживљај посјетилаца овом културном мјесту, несвакидашњем споју вриједности духовног и културног.

Усвојеним, од стране Одбора за обнову, поменути **Идејним рјешењем комплекса цркве**, Црквене одаје би добиле рационалне и функционалне садржаје: у једном дијелу вишенамјенску салу (за окупљања поводом парастоса, вјенчања, крштења и др.), а у другом библиотеку и салу за изложбе, промоције, презентације (спомен сала горажданске штампарије) и реплику старе горажданске штампарије. Предвиђено је и уређење површина комплекса храма: изградњом интерне пјешачке стазе – алеје према гробљу, уређење платоа изнад паркинга који би се користио за одржавање традиционалних културних манифестација и приредби на отвореном простору, обраду зелених површина партера, обрада пјешачких коридора, урбани дизајн, комунална опрема и дјела примјењене умјетности, умјетничка дјела – скулптуре у слободном простору и као прилаз новопроектваном објекту.

Одбора за обнову усвојио је **Идејно рјешење објеката црквених одаја и музеја горажданске штампарије**, крајем августа 2008. године. **Епархијски управни одбор православне епархије дабробосанске је одобрио ово идејно рјешење, уз благослов Митрополита дабробосанског г.Николаја** (одобрење број 1-63/13 од 25.03.2013.год.)

Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа – Бањалука дао је Стручно мишљење о могућностима изградње објекта црквених одаја и музеја горажданске штампарије уз цркву Св. Ђорђа у Сопотници, број: о7/1.20/624-648/13. од 11.октобра 2013.године у коме се каже:

У вези са наведеном иницијативом и идејним рјешењем, Завод сматра:

- **Предложена намјена објекта је примјерена културно-историјским вриједностима грађевине и окружења;**
- Порекло је спровести археолошка истраживања на локалитету, како би се утврдило да ли има остатака некадашњег објекта у коме се налазила штампарија;

У току 2017. године десиле су се одређене промјене, које имају значајан утицај на реализацију програма везаних за активности на очувању културно-историјске баштине у склопу комплекса Храма Светог Ђорђа.

На основу одобрења Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа (РЗЗКПН) за истраживање број 07/1.20.21/624-613/17 од 11.09.2017. уз подршку Српске Православне цркве и Општине Ново Горажде, 11.09.2017. отпочели су археолошки истражни радови. На падини изнад храма Св.Ђорђа, десно од привременог објекта, који је подигнут на темељима у рату (1992.год.) порушеног објекта црквених одаја, испод остатака његових темеља, ископан је ров, у дужини 20-так метара, ширине око 4м и дубине 1,5-2.5м.

26.септ.2017. је окончана прва фаза археолошких истражних радова на локалитету у порти цркве Светог Ђорђа у Доњој Сопотници – Ново Горажде.

Наставак истражних радова би се извршио, након уклањања привременог објекта-одаја.

Наметнула се потреба да се нађе најбоље рјешење за уклапање откривених археолошких објеката у пројектну документацију уређења простора и објекта Црквених одаја и музеј горажданске штампарије.

Обзиром на промијењене услове – археолошке истражне радове у току, на локалитету објекта, став Одбора је да се са тим активностима свакако не треба стати, али се мора, усклађен са новим условима, установити нови програм и план дјеловања или пронаћи алтернативно рјешење. У току јануара 2018. године урађено је **Иновирано идејно рјешење**/Лоцирање објекта Црквени дом и околно уређење. У документу је детаљније изложена идеја о лоцирању, садржају и намјени објекта и уређење околног простора, коју тек треба озбиљно анализирати и одлучити о лоцирању објекта на основу детаљних геодетских подлога, о обликовању, садржају, намјени и дефинисању пројектног задатка новом рјешењу.

Скрећемо пажњу да се имало на шта осврнути, да се на основу тих докумената разговара, анализира и донесе добра одлука о радовима у комплексу цркве светог Ђорђа. Та, поменута документа (идејна рјешења и др.), која су раније анализирана и усвојена, представљају какву-такву регулативу и основу за квалитетно одлучивање.

Умјесто тога започети су радови на изградњи некаквог објекта, без консултације и знања Одбора за обнову, без икаквог пројектног рјешења, без дефинисаног садржаја и намјене објекта, без анализе најповољније микролокације објекта.

Штавише, почела је изградња објекта, на најнеповољнијој локацији, а онда је, накнадно, урађен главни пројекат за тако „на дивље“ започети објекат П+1 (приземље простор цца 200 м2, а на спрату два апартмана по 90 м2)?!?

НЕМА ПРОСТОРА ЗА ГОРАЖДАНСКУ ШТАМПАРИЈУ!!!

О поменутом рјешењу, које нико из Одбора за обнову није видио, већ се само говорало да се ради у Бањалуци и да су обезбјеђена средства за пројектовање, расправљало се у току 2019. године. На састанку у Општини Ново Горажде, 18.марта 2019. године, Митрополит дабробосански Хризостом је оштро критиковао то рјешење. (Детаљније у **Писмо Митрополиту** од 21.марта 2019). У обраћањима на манифестацијама поводом обиљежавања 500 година Горажданске штампарије и у медијима истицано је да ће се у склопу црквеног комплекса у Доњој Сопотници, колијевци српског штампарства, изградити Музеј.

То ипак није помогло – завршен је главни пројекат тог објекта, а **Музеја горажданске штампарије нема ни у помену.**

Ако се музеј (изложбени простор и библиотека) не ураде у склопу новог пројектног рјешења објекта, изнад паркинга, неће се урадити никада. Реплика старе штампарске радионице још би и могла да се уклопи у зони археолошких објеката. А ако се то не догоди, остаће само прича, да је ту радила штампарија Божидара Љубавића-Горажданина и штампала књиге на српском језику и писму, прије петсто, шесто, и ко зна колико још година или вјекова. Неће имати шта да се покаже посјетиоцима. А прича ко прича – брзо падне у заборав.

Не мислимо да су они који су одлучивали-како су одлучивали, имали лошу намјеру. Али, о стручним питањима у одлукама морају да учествују стручни људи. Грешке у урбанизму праве велики поремећај и трајну штету, текшо се исправљају и јако су скупе.

Ми нисмо тако богато друштво да правимо јефтине или привремене објекте на тако драгоцијеним локацијама.

- **Апелујемо да се такво рјешење (према урађеном главном пројекту) одбаци и спријечи реализација објекта који би трајно угрозио мали али драгоцијени простор црквеног комплекса,**
- **Да се уради Урбанистички пројекат како би се овај простор јасно дефинисао и адекватно заштитио,**
- **Да се израда нове пројектне документације усклади са већ усвојеним и одобреним Идејним рјешењима по питању садржаја и намјене, прилагођене новим локацијским условима, дефинисаним пројетним задатком и да ничим не угрози доминантност цркве и основне функције комплекса, већ да му оплемени и прошири садржаје.**

ОДБОР ЗА ОБНОВУ СОПОТНИЦЕ

Предсједник одбора - Начелник Општине Ново Горажде Дипл.ецц. Мила Петковић

Чланови одбора: Дипл.инж. Миломир Тамбурић, Проф. Славко Топаловић

Дипл.инж. Новица Крунић, Дипл.инж. Радомир Станишић, Дипл.ецц. Бориша Јакшић

Доставити:

- ЕУО митрополије дабробосанске
- Министарству за урбанизам и грађевинарство Реп.Српске
- Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслијеђа –Бањалука
- Секретаријату за урбанизам општине Ново Горажде
- Удружењу Херцег Стефан Вукчић Косача-Канада
- а/а Српске православне црквене општине горажданске
- а/а Одбора за обнову